

Taloustieteen tila Suomessa*

Seppo Honkapohja

Jobtokunnan jäsen

Suomen Pankki

Kuningatar Elisabeth II vierailulla LSE:ssa:

”Why our economists were not able to predict the financial crisis and have few ideas about how to prevent a repetition?”

Johdanto

Taloustieteen tilan arvioinnin voi pyrkiä tekemään monin eri tavoin. Aluksi on syytä määrittellä, miltä kannalta arviointini suoritetaan. Aion esityksessäni rajoittaa pelkästään tutkimukseen. Opetus ja nykyisessä yliopistojen eri tieteenalojen ja laitosten tuloksellisuutta mitaavassa kriteeristössä korostettu ”muu yhteiskunnallinen vaikuttaminen” jäävät tarkasteluni ulkopuolelle. Viimeksi mainittuun luen esimerkiksi talouspoliittisen keskustelun ja alan asiantuntijatyön talouspolitiikan valmistelussa.

Tämän rajauksen jälkeen on syytä valita arviointimenetelmät. Käytettävissäni olleet re-

sursit olivat hyvin rajalliset – oma työ ja avustajapanos Suomen Pankista. Tästä syystä arvioini perustuu erilaisiin kansantaloustieteen tutkimuksen määrää ja laatua kuvaaviin mittareihin. Näillä mittareilla on erilaisia rajoituksia mm. käytetyn tietokannan kattavuudessa, joten niitä on käytettävä huolella, ja kunkin tietokannan rajoitukset on syytä ottaa huomioon tuloksia tulkittaessa. Tarkasteluni koskettelee viisivuotisjaksoa 2004–2008, joskin jotkin tilastoluvut sisältävät myös vuoden 2009 alkupuolen tietoja.

Arviointini olisi ollut huomattavasti monipuolisempi, jos olisi ollut mahdollista lukea edes edustava otos alan suomalaisesta tutkimuksesta. Peer review -menetelmän käyttöön ei minulla luonnollisista syistä ollut mahdollisuuksia. On lisäksi syytä todeta, että arvioinneissa on aina tehtävä ratkaisuja tarkastelun kohteena olevan tieteenalan ja muiden läheisten tieteenalojen rajankäynnistä. Jotkin kansantaloustieteen erikoisalajat tulevat puutteellisesti käsitellyiksi. Hyvä esimerkki tästä ongelmasta on rahoitustiede (finance), joka kuuluu osittain kansantaloustieteeseen (financial economics) mutta on suurelta osin kauppatieteiden puolel-

---

* *Alustus Taloustieteellisessä Yhdistyksessä 19.10.2009. Esitetyt näkemykset ovat omiani eivätkä edusta Suomen Pankin kantaa. Kiitän Minna Nymania ja Sirpa Paavolaavausta ja alustukseni jälkeen TTY:n kokouksessa käytyä keskustelua hyödyllisistä kommentteista.*

la. On myös tarpeen huomauttaa tässä vaiheessa, että arviointini ja esittämäni tiedot eivät nimeä yksittäisiä tutkijoita. Sen sijaan eräät kerätyt tilastot sisältävät tietoja yksittäisistä yliopistollisista laitoksista ja tutkimuslaitoksista. Kohdistan erityistä huomiota makrotaloustieteen tilaan Suomessa, koska tästä asiasta on aika ajoin esitetty kriittisiä havaintoja.¹

Esitykseni rakenne on seuraava. Aluksi tarkastelen suomalaisen kansantaloustieteen tilaa kokonaisuutena, jolloin erikoisalueet eivät tule esille. Käytettyjen indikaattoreiden avulla vertailen alan tutkimusta Suomessa eräisiin muihin pieniin länsieurooppalaisiin maihin. Vertailumaiksi olen valinnut Pohjoismaat (Norja, Ruotsi, Tanska) sekä lisäksi Irlannin ja Itävaltan. Tämän jälkeen otan esille kansantaloustieteen tutkimuksen eri aihealueiden suuruuden suomalaisessa tutkimuksessa. Kolmas tarkastelukohde on jo mainittu makrotaloustieteen tila Suomessa. Tällöin vertailupisteenä on makrotaloustieteen asema muualla maailmassa.

Suomalainen kansantaloustiede maavertailussa

Ennen varsinaista analyysia on hyvä palauttaa mieliin suomalaisen kansantaloustieteen myöhäinen kansainvälistyminen. Se tapahtui kunnon vasta 1970-luvun lopulla. Ennen tätä ajankohtaa suomalaiset tutkijat esiintyivät alan kansainvälisissä konferensseissa suhteellisen harvoin ja suomalaisten tutkijoiden artikkeleita ilmestyi vain harvalukuisesti alan kansainvälisissä referoiduissa aikakauslehdissä.

Muistiini perustuva kuva on se, että ennen 1970-luvun loppupuolta vuosittain ilmestyi ehkä vain 1–2 suomalaista artikkelia alan kan-

sainvälisissä referoiduissa aikakauslehdissä. Tilanne alkoi muuttua 1970-luvun lopussa, jolloin tällaisten julkaisujen lukumäärä nousi vajaan kymmeneen artikkeliin vuodessa. 1980-luvun lopulla määrä oli noussut suunnilleen kahteenkymmeneen, ehkä vähän ylikin. Oman tarkasteluni ensimmäisenä vuotena (2004) näiden artikkeleiden lukumäärä oli kuuksikymmentä, joten määrällinen kasvu on reipasta.

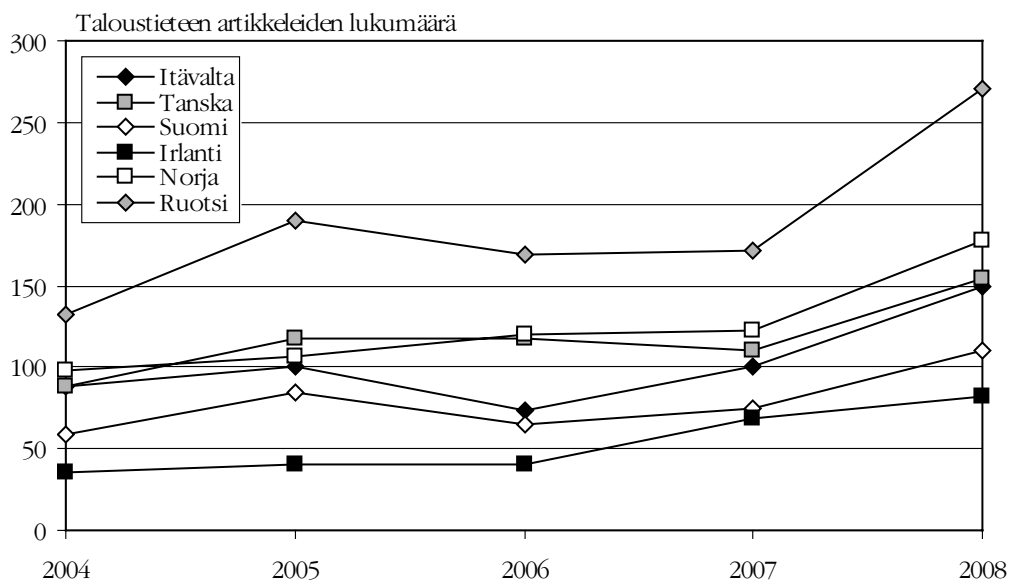
Ryhdyn nyt tarkastelemaan suomalaisen kansantaloustieteen tutkimuksen tilaa suhteessa vertailumaihin. Tarkastelussa käytän useita eri mittareita viiden vuoden pituiselta ajanjaksolta 2004–2008. Käytetty tietokanta on InCites-tietokanta, joka puolestaan perustuu Web of Science -tietokantaan. Tämä tietokanta ei ole täydellinen, mutta sisältää alan tärkeimmät tieteelliset aikakauslehdet. Oman kokemukseni mukaan uudet aikakauslehdet ilmestyvät tietokantaan viiveellä. Viittausten osalta perusmateriaali sisältää viittauksia lähinnä referoiduissa aikakauslehdissä ilmestyneisiin artikkeleihin. Sen sijaan viittaukset kirjoihin ovat vaihtelevasti mukana eivätkä ne useimmissa hakutoimissa jää haaviin. Viittauksia työpapereihin on melko hyvin, joskaan ei systemaattisesti mukana Web of Science -tietokannassa. Viimeksi mainittujen viittausten mukaantulo eri hakutoimissa ei tietäkseni ole mitenkään taattu.

Ensimmäiset kaksi kuviota mittaavat suomalaisen kansantaloustieteen julkaisutoiminnan laajuutta, sillä ne kuvaavat julkaisujen lukumääriä eri maissa.

Kuviossa 1 esitetään kansantaloustieteen artikkeleiden kokonaismäärät Suomessa ja vertailumaissa, joita ovat Norja, Ruotsi ja Tanska sekä euromaista Irlanti ja Itävalta. Kuviossa ei ole tehty korjausta esimerkiksi maan koon suhteen. Johtopäätös kuvioista 1 on, että kansanta-

¹ Ks. *Tarkka (2006) ja Liikanen (2007)*.

Kuvio 1. Taloustieteen artikkeleiden lukumäärä 2004–2008, valikoidut maat

Lähde: InCites-tietokanta.

loustieteen artikkeleiden lukumäärässä Suomi on suunnilleen verrokkimaiden tasolla.

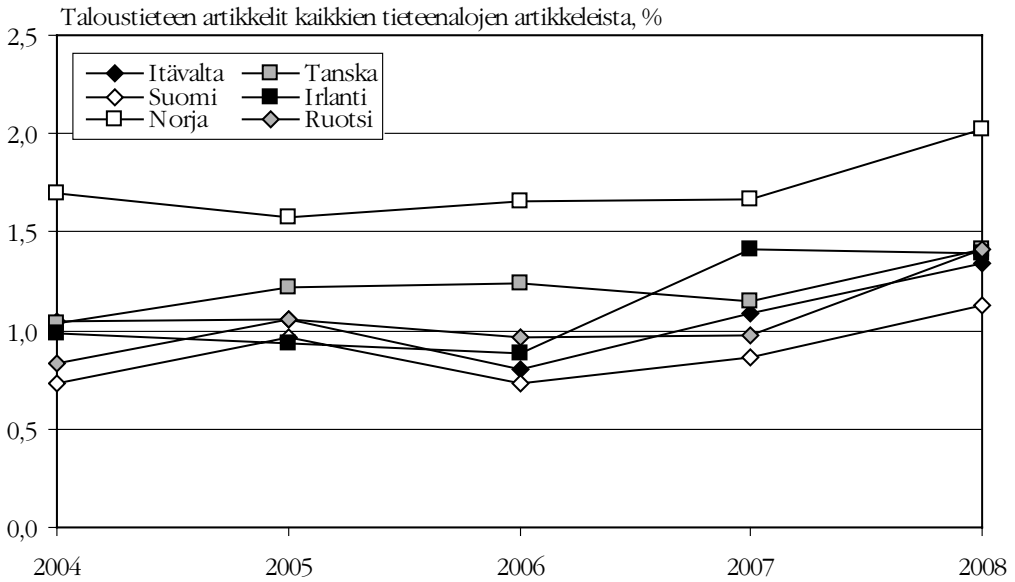
Kuviossa 2 esitetään taloustieteen artikkeleiden osuus kaikkien tieteenalojen artikkeleista maittain ja vuosittain. Voimme havaita, että Suomessa kansantaloustiede on verraten pieni tieteenala. Alan artikkeleiden osuus kaikista ko. maissa julkaistuista artikkeleista on Suomen osalta pienempi kuin muissa vertailumaissa. Vain vuosi 2005 muodostaa poikkeuksen, sillä Irlannissa vastaava osuus jäi tuona vuotena hie- man pienemmäksi kuin Suomessa. Muina vuosina Irlannin osuus on Suomen osuutta suurempi.

Seuraavat kolme kuviota perustuvat eri tutkimuksiin tehtyjen viittausten määriin. Täten ne ovat tutkimuksen vaikuttavuuden ja kenties

myös tutkimuksen laadun mittareita. Vaikuttavuuden ja laadun mittaaminen on luonnollisesti mutkikasta, ja erilaisia mittareita voi ajatella käytettävän. En ryhdy pohtimaan mittareiden valintaa sen tarkemmin. Totean vain, että valitut mittarit ovat yleisesti käytettyjä tämän tyyppisissä arvioinneissa.

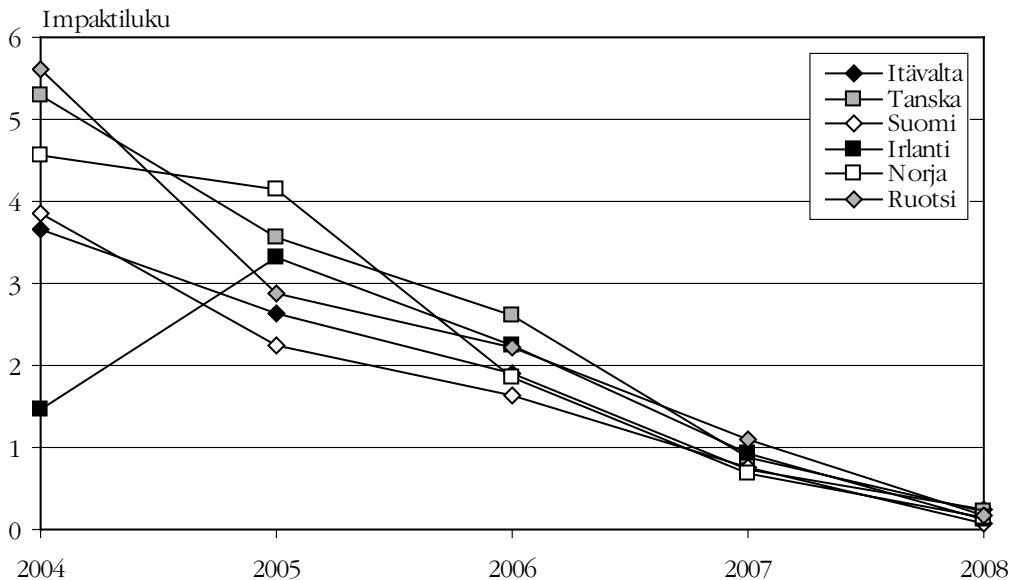
Kuviossa 3 on esitetty vuosittain kussakin maassa julkaistuihin artikkeleihin tehtyjen viittausten lukumäärä eli viittausten määrä suhteutettuna julkaistujen artikkelien lukumäärään (citations per article). Tätä käsitettä nimitetään usein impaktitekijäksi. Impakti on jonkinlainen laatumitta. Luonnollisesti viittausten määrät pienenevät myöhempinä vuosina, koska on ollut vähemmän aikaa tehdä viittauksia myöhempinä vuosina julkaistuihin artikkeleihin.

Kuvio 2. Taloustieteen artikkeleiden osuudet 2004–2008, valikoidut maat

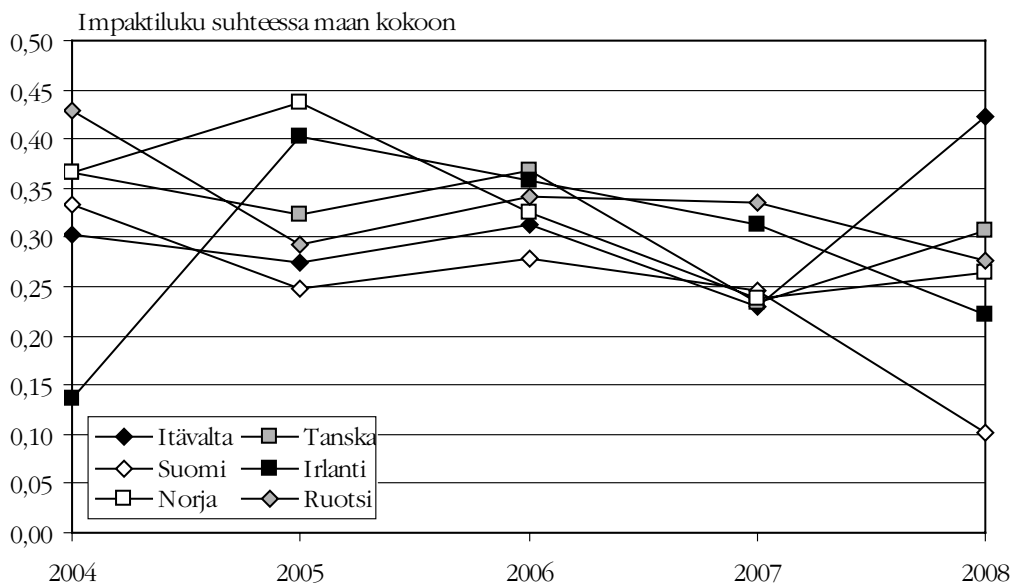
Lähde: InCites-tietokanta.

Kuvio 3. Viittausten määrä per julkaistut artikkelit

Lähde: InCites-tietokanta.

Kuvio 4. Viittausten määrä per artikkelien lukumäärä suhteessa maan kokoon

Lähde: InCites-tietokanta.

Suomi ei menesty tässä vertailussa kovin hyvin. Vertailussa mukana olevien maiden joukossa Suomen luvut ovat alhaisimpia paitsi vuosina 2004 ja 2007, eikä Suomi ole yhtenäkkään vuotena kolmen parhaan maan joukossa.

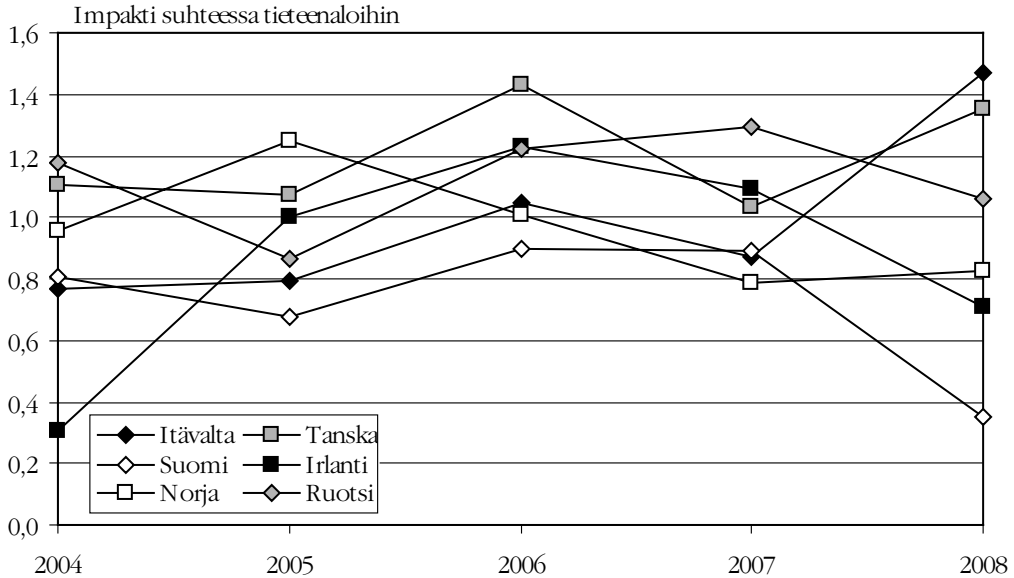
Kuvio 4 jatkaa kuvion 3 tarkastelua siten, että impaktitekijän arvot suhteutetaan maan kokoon. Voimme havaita, ettei Suomi pärjää tässäkään kovin hyvin. Kuten kuviossa 3, kolmena viidestä vuodesta Suomi menestyy heikoimmin eikä ole yhtenäkkään vuotena kolmen parhaan maan joukossa.

Mikä on kansantaloustieteen tutkimuksen vaikuttavuus suhteessa muiden tieteenalojen vaikuttavuuteen eri maissa ja eri vuosina? Kuviossa 5 tarkastellaan vuosittain kansantalous-

tieteen impaktia suhteessa muiden tieteenalojen impaktiin vertailumaissa. Jos luku saa arvon 1, kansantaloustieteen impakti on sama kuin kaikkien tieteenalojen keskimääräinen impakti ko. maassa.

Kuviosta 5 nähdään, että suomalaisen kansantaloustieteen impakti on melko vaatimaton. Kolmena viidestä vuodesta Suomi on vertailun huonoin maa, eikä se ole yhtenäkkään vuotena vertailuryhmän kolmen parhaan maan joukossa. Suomalaisen kansantaloustieteen impakti on myös alhaisempi kuin suomalaisen tieteen impakti keskimäärin, sillä numeerinen arvo on joka vuosi alle yhden. Muiden vertailumaiden luvuissa on vaihtelua, mutta jokaisessa muussa maassa löytyy vuosia, jolloin taloustieteen impakti on ollut yli yhden.

Kuvio 5. Taloustieteen artikkeleiden impakti suhteessa muiden tieteenalojen keskimääräiseen impaktiin

Lähde: InCites-tietokanta.

Taloustieteen yliopistollisen tutkimuksen aihealueet Suomessa

Tässä jaksossa tarkastelen suomalaisen kansantaloustieteen tutkimuksen rakennetta eli kuinka laajasti kansantaloustieteen eri osa-alueiden tutkimusta harrastetaan maamme yliopistoissa. Aineistona käytän aluksi Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa julkaistuja luetteloita hyväksytyistä opinnäytteistä (pro gradu -tutkielmat ja väitöskirjat) kansantaloustieteen eri osa-alueilla. Osa-alueiden luokitus on Journal of Economic Literature -lehden käyttämän yleisluokituksen tasolla. On huomattava, että tässä luokituksessa erotellaan yhtäältä makro- ja rahatalous (macroeconomics and monetary economics) ja toisaalta taloudellinen kehitys ja kasvu

(economic development, technical change and growth) omiksi erikoisalueiksi.

Taulukossa 1 tarkastellaan väitöskirjojen ja pro gradu -tutkielmien aihealueita vuosina 2004–2009 (alkuvuosi). Voimme havaita, että noin kolmasosa väitöskirjoista on mikrotaloustieteen alalta. Työn taloustiede on väitöskirjoissa toiseksi suurin alue runsaan 14 prosentin osuudella, minkä jälkeen tulevat julkinen talous sekä makro- ja rahatalous, kumpikin reilun kymmenen prosentin osuuksilla. Kansainvälisen talouden sekä taloudellisen kehityksen ja kasvun alalta tulee myös väitöskirjoja jonkin verran prosenttiosuuksien ollessa 6–8 prosentin tienoilla.

Pro gradu -tutkielmien aihealueita tarkasteltaessa havaitaan, että mikrotaloustieteen

Taulukko 1. Suomessa tehtyjen opinnäytteiden määrä ja jakauma pääalueittain 2004–2009(q3)

JEL-koodi	Väitöskirjat	Jakauma, %	Pro gradu -tutkielmat	Jakauma, %
A – General Economics and Teaching				
B – History of Economic Thought, Methodology, and Heterodox Approaches				
C – Mathematical and Quantitative Methods	2	2,6		
D – Microeconomics	22,5	29,2	10	1,0
E – Macroeconomics and Monetary Economics	8	10,4	270,5	26,8
F – International Economics	6	7,8	102	10,1
G – Financial Economics	2	2,6	98,5	9,8
H – Public Economics	8	10,4	145	14,4
I – Health, Education, and Welfare	2	2,6	115,5	11,4
J – Labor and Demographic Economics	11	14,3	44	4,4
K – Law and Economics			65,5	6,5
L – Industrial Organization	3	3,9	10	1,0
M – Business Administration and Business Economics; Marketing; Accounting			4	0,4
N – Economic History			0,5	
O – Economic Development, Technological Change, and Growth	6,5	8,4	0	
P – Economic Systems	1	1,3	53,5	5,3
Q – Agricultural and Natural Resource Economics; Environmental and Ecological Economics	3	3,9	22	2,2
R – Urban, Rural, and Regional Economics	2	2,6	36	3,6
Y – Miscellaneous Categories			32,5	3,2
Z – Other Special Topics				
Yhteensä	77	100,0	1009,5	100,0

gradu- ja väitöskirjojen osuus on noin neljäsosa. Seuraavaksi suurimpia erikoisaloja ovat rahoitus ja julkinen talous.² Tämän jälkeen tulevat makro- ja rahatalous sekä kansainvälinen talous, joiden osuudet ovat hyvin lähellä toisiaan.

² Rahoituksen gradu- ja väitöskirjojen suuri osuus selittyy epäilemättä sillä, että rahoitusala on tarkastelujaksona ollut tärkeä työnantaja valmistuneille.

Taulukossa 2 tarkastelen kansantaloustieteen eri osa-alueiden painoa Suomen professoreiden ja lehtoreiden tai pelkästään professoreiden tutkimusalueiden avulla.³ Voimme ha-

³ Tietolähteenä ovat laitosten kotisivut syyskuussa 2009. Luokittelu on jälleen JEL-lehden pääalojen mukainen. Joidenkin henkilöiden kohdalla on todettu kaksi tutkimus- aluetta, jolloin kumpikin ala on saanut puoli pistettä.

Taulukko 2. Kansantaloustieteen professoreiden ja lehtoreiden tutkimusalueet

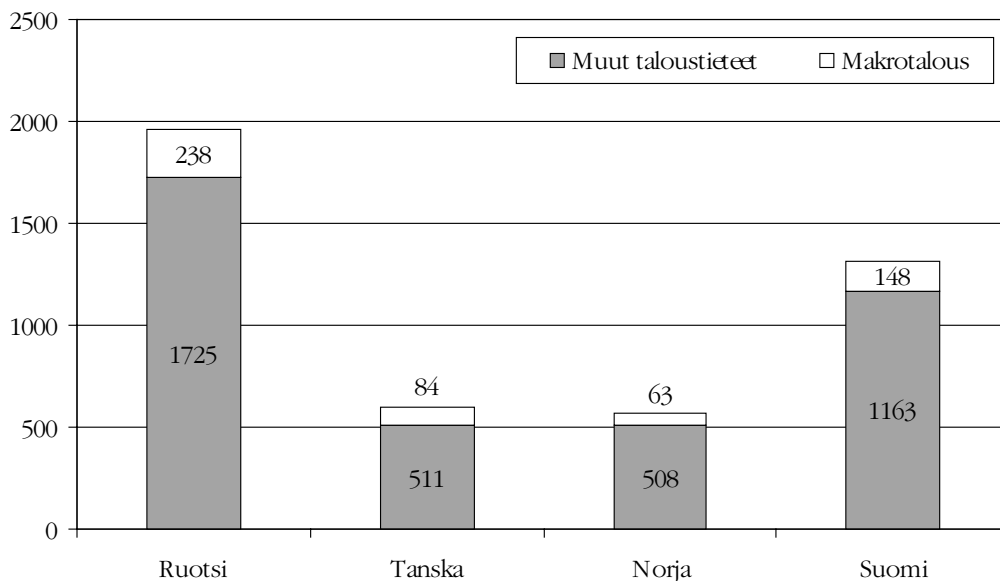
Alat	Professorit ja lehtorit	Jakauma, %	Professorit	Jakauma, %
A – General Economics and Teaching				
B – History of Economic Thought, Methodology, and Heterodox Approaches	1	1,9		
C – Mathematical and Quantitative Methods	6,5	12,3	6,5	15,1
D – Microeconomics	12,5	23,6	10	23,3
E – Macroeconomics and Monetary Economics	6	11,3	4	9,3
F – International Economics	6,5	12,3	5	11,6
G – Financial Economics				
H – Public Economics	6	11,3	5	11,6
I – Health, Education, and Welfare				
J – Labor and Demographic Economics	5	9,4	5	11,6
K – Law and Economics				
L – Industrial Organization	2,5	4,7	2,5	5,8
M – Business Administration and Business Economics; Marketing; Accounting				
N – Economic History				
O – Economic Development, Technological Change, and Growth	3,5	6,6	3	7,0
P – Economic Systems	1,5	2,8		
Q – Agricultural and Natural Resource Economics; Environmental and Ecological Economics	1	1,9	1	2,3
R – Urban, Rural, and Regional Economics	1	1,9	1	2,3
Y – Miscellaneous Categories				
Z – Other Special Topics				
YHTEENSÄ VIRAT	53	100,0	43	100,0

vaita, että professoreiden tutkimusalueissa mikrotaloustieteen osuus on vajaa neljännes. Hieman yllättäen kvantitatiiviset menetelmät (käytännössä ekonometria) ovat toiseksi suurin tutkimusala noin viidentoista prosentin osuudella. Tämän jälkeen tulevat kansainvälinen talous, julkinen talous ja työn taloustiede, jotka kaikki saavat vajaan kahdentoista prosentin

osuuden professoreiden tutkimusalueissa. Makro- ja rahatalous on vasta sijalla kuusi professoreiden tutkimusalueissa osuuden ollessa reilut yhdeksän prosenttia. Kuva ei ratkaisevasti muutu, jos tarkasteluun lisätään kansantaloustieteen lehtoreiden tutkimusalueet. Makro- ja rahatalouden osuus kasvaa ja työn taloustieteen osuus supistuu jonkin verran.

Kuvio 6. Vertaisarvioidut artikkelit (EconLit) 2004–2009 (9 kk)

Suomalaisen makrotaloustieteen tutkimuksen tilasta

Suomalaisen makrotaloustieteen heikosta tilasta on viime vuosina aika ajoin käyty keskustelua. VTT Juha Tarkka (2006) kritisoi suomalaista yliopistolaitosta siitä, että makrotaloustieteen harrastus on nykyään kovin vähäistä, ja Suomen Pankin pääjohtaja Erkki Liikanen (2007) on huomauttanut samasta ongelmasta.

Taulukoiden 1 ja 2 antaman tiedon perusteella Liikasen ja Tarkan kritiikkiin tuntuu olevan aihetta. Tarkastelen seuraavaksi suomalaista makrotaloustieteen tutkimusta muutaman indikaattorin avulla.

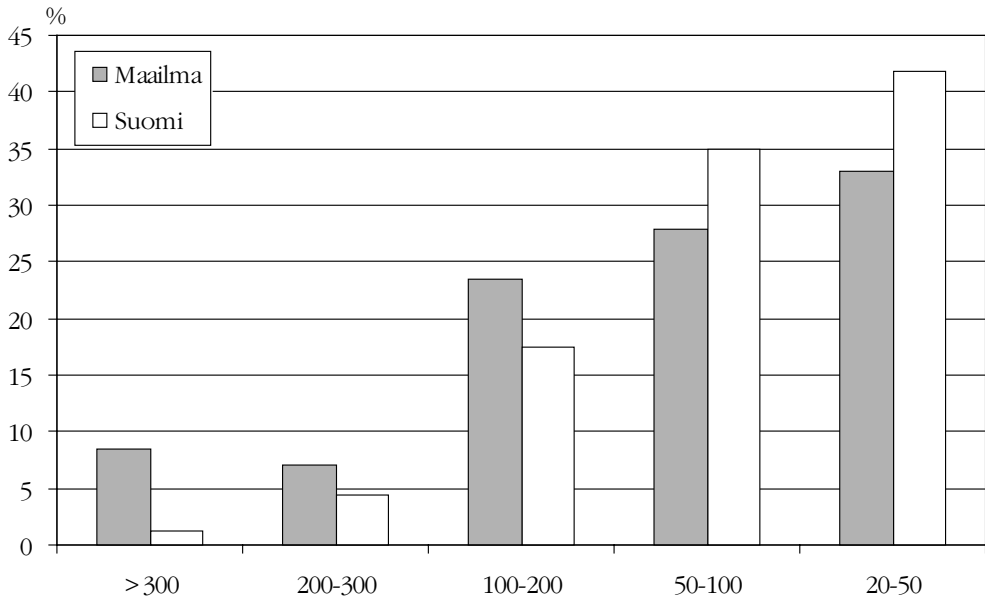
Kuviossa 6 on esitetty EconLit-tietokannan perusteella taloustieteen referoiduissa aikakauslehdissä julkaistujen artikkeleiden luku-

määrä kokonaisuutena ja makrotaloudessa eri Pohjoismaissa (pl. Islanti).⁴ Kuvion lukumäärien perusteella voidaan tehdä kaksi johtopäätöstä.

Ensimmäinen johtopäätös koskee makrotaloustieteen artikkeleiden osuutta kaikista kansantaloustieteen artikkeleista. Se on Tanskassa suurin ja Ruotsissa seuraavaksi suurin. Norjan ja Suomen osuudet ovat pienimmät ja hyvin lähellä toisiaan. Toinen johtopäätös koskee kansantaloustieteen artikkeleiden kokonaisuutta suhteessa kunkin maan väestöön. Tämä suhdeluku on Suomessa hieman suurempi kuin muissa Pohjoismaissa. Sama havainto pätee

⁴ EconLit-tietokannassa on laajimmillaan mukana myös työpapereita ym., mutta tässä kuviossa on poimittu vain aikakauslehdissä julkaistut artikkelit.

Kuvio 7. Makrotaloustieteen artikkeleiden ja työpapereiden lataukset 2004–2009 (q3), SSRN-tietokanta

myös makrotaloustieteen artikkeleihin, joiden lukumäärä suhteessa maan väestöön on Suomessa hiukan suurempi kuin muissa Pohjoismaissa.

Kuviossa 7 tarkastellaan suomalaisen makrotaloustieteen tutkimuksen näkyvyyttä SSRN-tietokannan avulla. Tarkemmin sanottuna mittarina käytetään SSRN:ssä internetissä tehtyjen latauskertojen määrää.⁵ SSRN-tietokannassa ovat mukana sekä tieteellisissä aikakauslehdissä julkaistut artikkelit että työpaperit.

Kuviossa 7 on vaaka-akselilla muuttujana latauskertojen lukumäärä kuvioon merkityissä vaihteluväleissä ja pystyakselilla on mitattu ko-

vaihteluväliin sijoittuvien havaintojen lukumäärää. Kuviossa esitetty aineisto on konstruoitu seuraavasti. Tietokannasta poimittiin kaikki makrotaloustieteen artikkelit (JEL-koodin E perusteella), joita oli ladattu vähintään 20 kertaa. Näin jäi jäljelle 16801 havaintoa 24003 paperin kokonaismäärästä. Tästä havaintojoukosta poimittiin noin 50 prosentin suuruinen otos, josta konstruointiin latauskertojen jakauma maailman osalta. Näin saatiin kuviossa 7 tummina pylväillä esitetty jakauma. Tämän jälkeen poimittiin kaikista 24003 havainnosta suomalaiset artikkelit (tekopaikkana suomalainen laitos ainakin yhdellä kirjoittajalla) ja konstruointiin vastaava empiirinen jakauma, joka on esitetty vaaleina pylväinä.

Kuviosta 7 havaitaan, että suomalaisia makrotalouden artikkeleita ja työpapereita on kes-

⁵ On tietysti todettava, että SSRN:ssä tehtyjen latauskertojen määrä on epätarkka mittari, koska samat julkaisut on ladattavissa myös muilta verkkosivuilta.

Taulukko 3. Taloustieteen ja makrotalouden artikkelien lukumäärä laitoksittain 2004–2009 (q3)

Kirjoittajan organisaatio (Econlit-tietokannan mukaan)	Taloustieteen artikkeleita	Makrotalouden artikkeleita
Helsingin yliopisto	280	27
Turun yliopisto	34	7
Tampereen yliopisto	70	8
Jyväskylän yliopisto	73	7
Joensuun yliopisto	27	1
Oulun yliopisto	49	9
Vaasan yliopisto	39	9
Helsingin kauppakorkeakoulu	141	6
Hanken / Svenska handelshögskolan	54	5
Turun kauppakorkeakoulu	66	5
Åbo Akademi	62	2
Tampereen teknillinen yliopisto	13	0
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	50	0
Teknillinen korkeakoulu	60	1
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)	22	1
Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos (ETLA)	56	3
Palkansaajien tutkimuslaitos	26	4
Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos (PTT)	11	3
Suomen Pankki	102	44
Yhteensä	1235	142

kimäärin ladattu selvästi vähemmän kuin maailmassa julkaistuja papereita keskimäärin. Juha Tarkka (2006) päätyi kvalitatiivisesti samanlaiseen tulokseen, joskin hän käytti selvästi kärkeämpää mittaustapaa. Mittaustapojen erilaisuudesta johtuen Tarkan ja näiden tulosten yksityiskohtainen vertaaminen ei ole mahdollista. Minulle jää vaikutelma, että näkyvyysero on saattanut hieman pienentyä.

Taulukossa 3 on esitetty EconLit-tietokannasta saadut kansantaloustieteen ja sen osana makrotaloustieteen artikkeleiden lukumäärät

yliopistoittain ja tutkimuslaitoksittain.⁶ Makrotaloustieteen osuus kaikista Suomessa tehdyistä aikakauslehtiartikkeleista on noin 11,5 %. Eri laitoksien keskittyminen makrotalouden tutkimukseen vaihtelee suuresti. Ei ole yllätys, että Suomen Pankki on merkittävin laitos makrotaloustieteen alueella. SP:ssa makrotalouden osuus kaikista SP:n tutkijoiden julkaisemista artikkeleista on noin 31 prosenttia. Yliopistois-

⁶ Yhteisartikkelit eri laitoksissa työskentelevien kirjoittajien välillä on taulukossa 3 kirjattu kahteen kertaan.

ta Oulun, Vaasan ja Turun laitokset näyttävät keskittyvän makrotalouden tutkimukseen suhteellisesti selvästi eniten. Suurista akateemisista laitoksista Helsingin yliopiston osuus on hiukan alle maan keskiarvon, kun taas maan toiseksi suurimmassa laitoksessa, Helsingin kauppakorkeakoulussa, makrotaloustieteen artikkeleiden osuus on vain reilut neljä prosenttia. Johtopäätökseni taulukon 3 perusteella on, että makrotaloustieteen harrastus yliopistoissa on Suomessa varsin vähäistä.

Varmentaakseni juuri tehtyä havaintoa olen tarkastellut makrotaloustieteen osuutta ulkomaisten yliopistojen kansantaloustieteen laitosten professoreiden tutkimusalueiden joukossa. Kohdistin tarkastelun parhaisiin yhdysvaltalaisiin ja eurooppalaisiin yliopistoihin. Tämän lisäksi tein vastaavan arvion tärkeimmistä pohjoismaisten yliopistojen kansantaloustieteen laitoksista. Aineistona käytin laitoksien internetsivustoja (lokakuussa 2009).

Yhdysvalloissa maan parhaiden laitosten joukosta poimin 12 laitosta ja totesin, että noin neljännes kunkin laitoksen professoreista ilmoittaa makrotaloustieteen ainakin yhdeksi tutkimusalueekseen. Suurimmat prosenttiluvut olivat Minnesotan (35 %) ja Columbian yliopistoissa (33 %). Vain kahdessa laitoksessa (MIT ja Princeton) luku oli alle 15 prosenttia. Näiden alhaisten prosenttilukujen taustalla tiedän olevan Yhdysvaltojen akateemisilla työmarkkinoilla aika ajoin tapahtuvat nopeat siirtymät laitoksesta toiseen.⁷

---

⁷ Mm. Princeton oli muutama vuosi aikaisemmin yksi parhaista laitoksista nimenomaan makrotaloustieteessä, mutta laitos on menettänyt viime vuosina useita keskeisiä makrotalouden tutkijoita.

Euroopassa makrotaloustieteen harrastus on selvästi vähäisempää kuin Yhdysvalloissa. Tyypillisesti noin 15 prosenttia laitoksen opettajista ilmoittaa makrotaloustieteen ainakin yhdeksi tutkimusalueekseen. Vähintään 25 prosentin osuuden saavuttavat vain London Business School, Milanon Bocconi-yliopisto ja Frankfurtin yliopisto, kun katsotaan 14 parhaan eurooppalaisen laitoksen tilannetta. Makrotaloustieteen tutkimuksessa muutamat muut hyvin tunnetut eurooppalaiset laitokset (Pompeu Fabra, LSE, Oxford) saavuttavat tällä mittarilla noin 20 prosentin tason. Alle kymmenen prosentin osuuksia löytyy muutamia, mm. Münchenin, Mannheimin ja Toulousen yliopistot. Pohjoismaissa tärkeimpien yliopistojen kansantaloustieteen laitoksissa makrotalouden tutkijoiden osuus on 15–20 prosenttia.

Johtopäätökset

Näkökulmani suomalaisen kansantaloustieteen arvioinnissa on ollut voimakkaasti indikaattoreihin perustuva. Tarkasteluni on luontevasti jaettavissa kahteen osaan. Jaksossa 2 tarkastelin suomalaista kansantaloustiedettä kokonaisuutena käyttäen vertailumaina muita Pohjoismaita (pl. Islanti) sekä muista Euroopan maista Irlantia ja Itävaltaa. Tarkastelu koski kansantaloustiedettä kokonaisuutena, sillä jakoa eri osaluksiin ei tehty.

Kokonaisuutta koskevan analyysin perusteella on suhteellisen helppo tehdä seuraavat johtopäätökset. Kansantaloustiede näyttää olevan suhteellisen pieni tieteenala Suomessa, pienempi kuin vertailumaissa. Laajalti käytetyn viittausmittarin perusteella suomalaisen kansantaloustieteen taso on ehkä ”tydyttävä miinus” – Suomi on alakastissa suhteessa vertailu-

ryhmään.⁸ Tämän arvion perusteena ei ole suomalaisten julkaisujen lukumäärä. Ongelmat tuntuvat olevan keskimääräisessä laadussa, jossa on selvästi parannettavaa. On syytä korostaa, että nämä kriittiset havainnot koskevat maan keskiarvoa, eivät yksittäisiä tutkijoita. Heitä tarkasteluni ei edes pyrkinyt identifioimaan.

Jaksossa 3 jätin pois kansainvälisen vertailun ja tarkastelin kansantaloustieteen osa-alueiden suuruutta Suomessa. Kiinnostukseni kohteena oli erityisesti makrotaloustieteen tutkimuksen asema Suomessa. Jaksossa 4 vertailin Suomen tilannetta muihin maihin. Tärkein johtopäätökseni jaksoista 3 ja 4 on, että makrotaloustiede on kovin pieni tutkimusala ja Suomen Pankin asema alalla on dominoiva. Sama johtopäätös koskee nähdäkseni myös kansainvälistä taloutta, jossa suomalaisen tutkimuksen määrä on melko vähäinen. Myös alan opettajakunnassa näiden alojen asema on suhteellisen pieni, pienempi kuin useimmissa muissa maissa.

Viimeksi todetut johtopäätökset ovat huolestuttavia. Sekä makrotaloustiede että kansainvälinen talous ovat talouspolitiikan asiantuntijavalmistelutyön kannalta jatkuvasti hyvin

keskeisiä aloja.⁹ Mielestäni makrotalous ja kansainvälinen talous tulisi nostaa nykyistä keskeisempään asemaan sekä tutkimuksessa että myös ekonomistien koulutuksessa.

Suomalaisen kansantaloustieteen eri osaaloilla tehtyjä opinnäytteitä ja tutkimuksia koskevat tilastoni viittaisivat myös siihen, että eräät uudehkot, erityisesti soveltavat alueet näyttävät jääneen yliopistoissa aika vähälle huomiolle. Näitä ovat mm. oikeustaloustiede (law and economics), ympäristötalous sekä hyvinvoinnin, koulutuksen ja terveydenhuollon talous. Tätä havaintoa tulisi kyllä analysoida tarkemmin – etenkin kun kyseiset alueet ovat saumakohdissa muiden tieteenalojen kanssa. □

Kirjallisuus

- Liikanen, E. (2007), ”Rahapolitiikan teoriasta ja käytännöstä”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 103: 281–294.
- Suomen Akatemia (2009), Suomen tieteen tila ja taso 2009, *Suomen Akatemian julkaisuja* 9/09.
- Tarkka, J. (2006), ”Onko suomalainen makrotaloustiede kriisissä?”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 102: 243–252.

⁸ Hiljattain valmistunut Suomen tieteen kokonaisarviointi Suomen Akatemia (2009) päättyy suunnilleen samaan yleiseen johtopäätökseen Suomen tieteen näkyvyydestä.

⁹ En tietenkään halua vähätellä kansantaloustieteen muiden erikoisalueiden merkitystä talous- ja yhteiskuntapolitiisessa asiantuntijavalmistelutyössä.